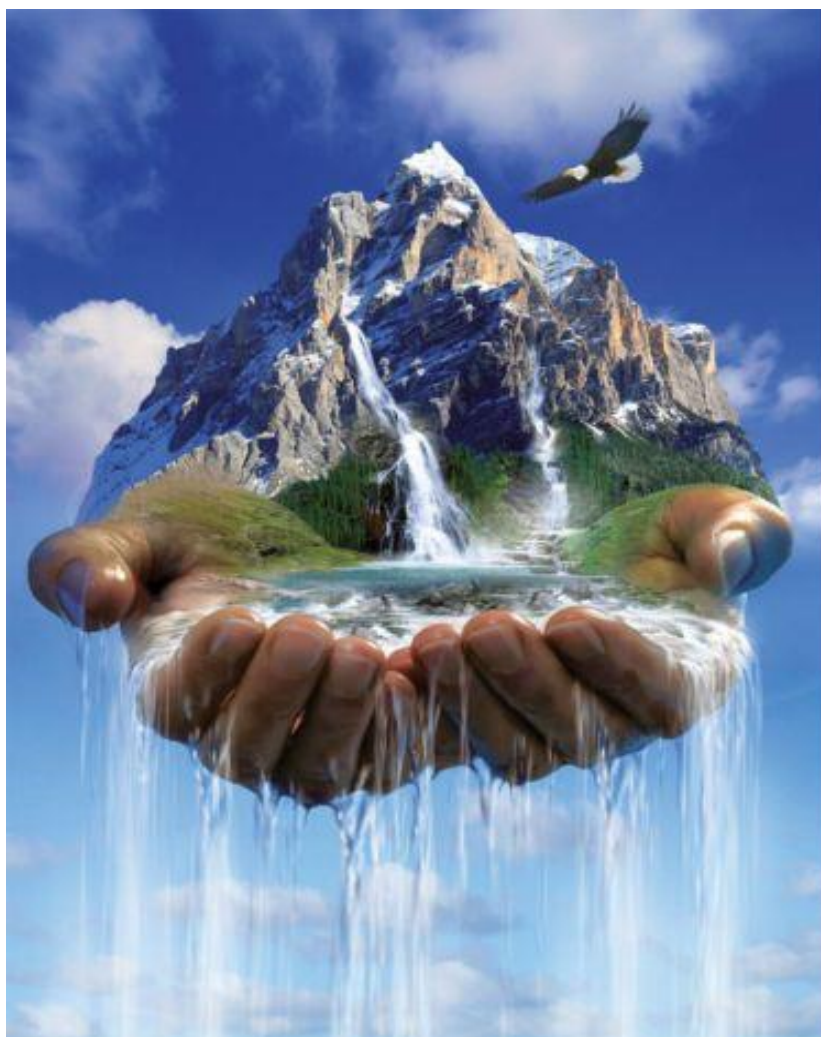

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МЕДИЧНИХ НАУК
УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені О.О. Богомольця
ІНСТИТУТ ГІГІЄНИ ТА ЕКОЛОГІЇ

ЕКОЛОГІЧНІ ТА ГІГІЄНІЧНІ ПРОБЛЕМИ
СФЕРИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

(ЗБІРКА МАТЕРІАЛІВ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ)

19 березня 2025 р

м. Київ

УДК _613+574]:061.3

Головний редактор: Омельчук С.Т. член-кор. НАМН України, д.мед.н., професор

Заступник головного редактора: Гринзовський А.М. д.мед.н., професор, Вавріневич О.П. д.мед.н., професор.

Технічний редактор: доцент кафедри гігієни та екології НМУ імені О.О. Богомольця к. мед. н., доцент Кондратюк М.В.

Редакційна колегія:

БАРДОВ В.Г. – член-кор. НАМН України, д.мед.н., професор;

ГАРКАВИЙ С.І. – д.мед.н., професор;

ГРУЗЄВА Т.С. – д.мед.н., професор;

ПЕТРУСЕВИЧ Т.В. – к.мед.н., доцент;

КОРШУН М.М. – д.мед.н., професор;

ШИРОБОКОВ В.П. – академік НАН та НАМН України, д.мед.н., професор;

ЯВОРОВСЬКИЙ О.П. – академік НАМН України, д.мед.н., професор.

Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю «Екологічні та гігієнічні проблеми сфери життєдіяльності людини» (Київ, 19 березня 2025 р.) / за загальною редакцією член-кор. НАМН України, професора С.Т. Омельчука. – К., 2025. – 298 с.

У матеріалах науково-практичної конференції з міжнародною участю «Екологічні та гігієнічні проблеми сфери життєдіяльності людини» (Київ, 19 березня 2025 р.) відображено актуальні питання гігієни, екології та громадського здоров'я: вплив довкілля на здоров'я людини, профілактику й лікування захворювань, епідеміологічні виклики, безпеку харчових продуктів, умови праці та медичного забезпечення у воєнних умовах. Основний акцент – міждисциплінарні зв'язки екології й профілактичної медицини, що має на меті: гармонізувати науково-дослідну діяльність у межах «Єдиного здоров'я» з політиками ЄС, готувати фахівців і сприяти післявоєнному відновленню України.

УДК _613+574]:061.3

У разі повного або часткового використання матеріалів збірника посилання обов'язкове

Оргкомітет конференції вважав за доцільне залишити авторські тексти без змін

© НАЦІОНАЛЬНИЙ
МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені О.О.Богомольця

**ВІД КАФЕДРИ КОМУНАЛЬНОЇ ГІГІЄНИ ДО КАФЕДРИ
КОМУНАЛЬНОЇ І ВІЙСЬКОВОЇ ГІГІЄНИ ТА ЕКОЛОГІЇ ЛЮДИНИ
НМУ імені О.О. БОГОМОЛЬЦЯ**

**Гаркавий С.І., Коршун М.М., Власенко О.М., Козак Н.Д., Вороненко В.В.,
Горбачевський Р.В., Швагер О.В., Мартіянова Ю.В., Бабій Ю.І.**
Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, м. Київ

В ювілейний рік (95 років від дня заснування 1930 р. в Київському медичному інституті (КМІ, нині – НМУ імені О.О. Богомольця) санітарно-гігієнічного факультету для підготовки санітарних лікарів і епідеміологів санітарно-епідеміологічній службі держави), також виповнюється 90 років кафедрі комунальної гігієни (нині – комунальної і військової гігієни та екології людини). Самостійна кафедра у складі санітарно-гігієнічного факультету, який в 2022/2023 н. р. набув статусу Навчально-наукового інституту громадського здоров'я та профілактичної медицини НМУ імені О.О. Богомольця) була утворена в 1935 р., шляхом об'єднання тематичних курсів (основи водопостачання, водовідведення, теплопостачання, тощо житлових будівель і громадських споруд, передбачених навчальною програмою з гігієни для студентів санітарно-гігієнічного факультету). Читали ці курси, з 1930/1931 н. р., викладачі інженерного фаху на кафедрі загальної гігієни під керівництвом завідувача кафедри, на той час, професора К.Е. Добровольського. Це вказує на те, що кафедра комунальної гігієни в КМІ була започаткована ще 95 років тому.

Як свідчить історія, саме професор К.Е. Добровольський (1886–1946), завідувач кафедри загальної гігієни, листом за № 488 від 10.07. 1935 р. до декана санітарно-гігієнічного факультету КМІ професора С.І Радченко надав робочий план кафедри комунальної гігієни про заняття зі студентами VII–VIII та IX семестрів санітарно-гігієнічного факультету восени 1935/1936 н. р., що й стало роком заснування самостійної кафедри комунальної гігієни в КМІ.

Перший рік (1935-1936) кафедрою керував М.В. Євмен'єв (1880 -1973), випускник Одеського університету (1908), який розпочав трудову діяльність

земським санітарним лікарем згодом інспектором Наркомздорів'я УРСР й одночасно викладачем Харківського, а з 1934 р. – Київського медінституту, також ст. н. с. Українського НДІ загальної та комунальної гігієни, створеного та очолюваного О.М. Марзеєвим. У 1936 р. він отримав науковий ступінь к. мед. наук без захисту дисертації за виконані 30 наукових робіт з гігієнічної оцінки житлових і громадських будівель, вивчення йодної нестачі організму. З 1940 до 1952 р. вчений - гігієніст завідував однойменною кафедрою в Дніпропетровському медичному інституті.

З 1936 р. до початку в 1941 р. другої світової війни кафедрою завідував к. мед. н., доц. С.С. Познанський (1894–1983), перший декан санітарно-гігієнічного факультету КМІ (1930–1934). У повоєнний період він вдруге був деканом факультету (1947–1948), а з 1947 до 1962 р. – завідувачем кафедри шкільної гігієни, перейменованої в 1957 р. на кафедру гігієни дітей і підлітків.

Протягом 12 років (1944-1956), після реевакуації КМІ й відновлення роботи факультету завідування кафедрою було доручено акад. АМН СРСР О.М. Марзеєву (1883–1956). З 1956 р., після смерті О.М. Марзеєва, кафедру очолив його учень, член-кор. АМН СРСР, проф. Д.М. Калюжний (1900-1976). В 1960 р. завідувачем кафедри був обраний проф. Р.Д. Габович (1909–2002), випускник КМІ 1931 р., відомий вчений у галузі профілактичної медицини, який також був деканом санітарно-гігієнічного факультету (1962–1965). З 1968 до 2004 р. кафедрою завідував відомий вчений в галузі профілактичної медицини зі світовим іменем, згодом академік медицини, д. мед. н., проф., Є.Г. Гончарук (1930-2004), учень проф. Р.Д. Габовича. Протягом 11 років (1969–1980) він також очолював деканат факультету і майже 20 років (1984–2003) був ректором КМІ (з 1995 р. – НМУ імені О.О. Богомольця, першим почесним ректором (2003–2004) Закладу вищої освіти НМУ. З 21 квітня 2004 р. завідувачем кафедрою (нині, з 2024-2025 н.р.) обрано д. мед. н., проф. С.І. Гаркавого (1947 р.н.), лауреата Державної премії в галузі науки і техніки України, премії НАМН України в галузі профілактичної медицини, учня Є.Г. Гончарука.

У штаті сучасної кафедри, на чолі з її завідувачем, 4 професора – д. мед. н., проф. Коршун М.М., лауреат премії НАМН України в галузі профілактичної медицини; д. мед. н., проф. Власенко О.М. (проректор НМУ з науково-педагогічної та навчальної роботи), лауреат премії Кабінету Міністрів України; д. мед. н., проф. Козак Н.Д. (декан ФПЛЗСУ); д. мед. н., проф. Вороненко В.В., заслужений працівник охорони здоров'я України, лауреат Державної премії в галузі науки і техніки України; 3 доценти, к. мед. н.: Горбачевський Р.В., Швагер О.В., Добрянська О.В. (тимчасово припинила трудові відносини у зв'язку з воєнним станом); 3 асистенти: Мартіянова Ю.В. (очний аспірант кафедри, успішно завершила виконання та готує до захисту дисертацію на ступінь доктора філософії), Бабій Ю.І., Шкіндер Т.А. (нині у відпустці по догляду за дитиною); лаборанти Тертицька В.М. та Пузанова С.В. (нині теж у відпустці по догляду за дитиною).

З часу утворення та до початку у 90-х років ХХ ст., у зв'язку з реформою вищої в тому числі й вищої медичної освіти, викладачі кафедри навчали майбутніх санітарних лікарів і епідеміологів комунальній гігієні, програма якої передбачала 68–72 год. лекцій, 144–154 год. практичних занять на 7–8 семестрах і 494–496 год. на 12 семестрі під час спеціалізації. Студенти склали семестровий і державний іспити з навчальної дисципліни, отримували направлення на перше робоче місце, проходили навчання в інтернатурі за спеціальністю та були готовими до виконання службових обов'язків, передбачених відповідним наказом МОЗ України.

На початку ХХІ ст., з 2008/2009 н. р., науково-педагогічні працівники кафедри викладають навчальну дисципліну «гігієна та екологія» вітчизняним і іноземним громадянам, які навчаються за спеціальностями «лікувальна справа», «медико-профілактична справа»; студентам фармацевтичного факультету, в тому числі заочної та вечірньої форми навчання. Перелік цих навчальних дисциплін обширний: «Основи екології», «Гігієна у фармації», «Гігієна та промислова санітарія», «Екстремальна медицина», «Основи медичного забезпечення населення і військ»; «Домедична допомога в екстремальних

ситуаціях», «Медицина надзвичайних ситуацій»; «Цивільний захист». Навчальні дисципліни «Комунальна гігієна та екологія людини», «Гігієна дітей та підлітків» – студентам 6 курсу які навчались за спеціальністю «медико-профілактична справа», також лікарям-інтернам, які навчались за фахом «загальна гігієна». Починаючи з 2014/2015 н. р., кафедра викладає навчальну дисципліну «Основи екології» ще й студентам медичного коледжу стоматологічного факультету.

Станом на сьогодні кафедра викладає навчальні дисципліни: «Безпека життєдіяльності; основи біоетики й біобезпеки» студентам 1 курсу фармацевтичного факультету, медичного факультету №1 і ФПЛЗСУ; «Підготовка офіцерів запасу. Військова гігієна» – вітчизняним студентам 2-го курсу всіх факультетів; «Гігієна та екологія» – студентам фармацевтичного факультету денної, заочної та вечірньої форм навчання; 2-го та 6-го курсу медичного факультету № 3 та 2-го курсу ФПЛЗСУ.

Науковці кафедри, студенти-гуртківці активно виконують ініціативні науково-дослідні роботи (НДР). Викладачами та аспірантами за 90 років існування кафедри виконано та успішно захищено 10 докторських і 24 кандидатських дисертацій, Опубліковано понад 700 наукових та методичних робіт, у тому числі понад 50 монографій, підручників та навчальних посібників, більше 20 винаходів і патентів, понад 100 затверджених офіційних нормативних документів для практичної охорони здоров'я.

Науково-педагогічні працівники кафедри плідно співпрацюють з науковцями ДУ «Інститут громадського здоров'я ім. О.М. Марзєєва НАМН України»; «Інститутом медицини праці імені Ю.І. Кундієва НАМН України»; ДП «Науковий центр превентивної токсикології, харчової і хімічної безпеки імені академіка Л.І. Медведя МОЗ України; «Науково-дослідним і конструкторсько-технологічним інститутом міського господарства (НДКТІ МГ)» м. Київ; «Інститутом колоїдної хімії та хімії води ім. А.В. Думанського НАН України».

Завідувач кафедри професор Гаркавий С.І., професори Коршун М.М., Власенко О.М., Козак Н.Д. входять до складу спеціалізованих вчених рад по

захисту докторських дисертацій; професори Гаркавий С.І. і Коршун М.М. є експертами, ДП «Комітет з гігієнічного регламентування МОЗ України», членами редакційних рад журналів «Довкілля та здоров'я», наукового збірника «Гігієна населених місць» тощо.

Професор Гаркавий С.І. є членом Профспілкового комітету співробітників, головою профспілкового бюро медичного факультету № 4 (нині ННІ ГЗ та ПМ НМУ), професор Власенко О.М. – проректор з науково-педагогічної та навчальної роботи, професор Козак Н.Д. – декан ФПЛЗСУ НМУ імені О.О. Богомольця.

**ВПЛИВ ВІЙНИ НА МЕНТАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ:
БАГАТОФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ РИЗИКІВ І ЗАХИСНИХ ФАКТОРІВ**

Гозак С.В., Єлізарова О.Т., Станкевич Т.В., Парац А.М.

ДУ «Інститут громадського здоров'я ім. О.М. Марзєєва НАМН України»

Актуальність. Війна в Україні спричинила значні виклики для системи громадського здоров'я, в тому числі в аспекті підтримки ментального здоров'я дітей та підлітків. Прийняття ефективних управлінських рішень у сфері охорони психічного здоров'я вимагає всебічного аналізу впливу біологічних, соціальних та поведінкових факторів. Використання багатофакторних підходів до оцінки впливу комплексу факторів на ментальне здоров'я дітей шкільного віку в умовах війни є пріоритетним напрямком статистичного аналізу задля визначення ступеню їхнього впливу.

Матеріали та методи. Проведено онлайн опитування 2734 батьків дітей шкільного віку у квітні-червні 2022-2023 рр. Використано стандартизовані опитувальники QRAPH та RCADS-P-25, за допомогою яких зібрано демографічні, антропометричні, соціальні, поведінкові показники, специфічні воєнні фактори, а також показники ментального здоров'я дітей і підлітків. Для комплексного аналізу було використано модель квантильної регресії, де залежною змінною були тривожно-депресивні прояви у дітей.